

**СТУПІНЬ УРАЖЕННЯ ОМЕЛОЮ ВИДІВ РОДУ *POPULUS* У ПАРКОВІЙ ЗОНІ «ГІДРОПАРК»
МІСТА ЖИТОМИРА**

А. М. Сухініч, Г. В. Муєж

Житомирський державний університет імені Івана Франка, вул. Велика Бердичівська, 40, Житомир, 10008, Україна

Серйозну загрозу деяким видам деревних порід у складі зелених насаджень населених пунктів становить омела біла (*Viscum album* L.). Паразитуючи на кроні різних плодкових та дикорослих дерев, вона спричиняє сповільнення їх росту і розвитку та поступове відмирання. Найчастіше поселяється омела на листяних породах – тополях (*Populus*), кленах (*Acer*), дубах (*Quercus*), березах (*Betula*), липах (*Tilia*), в'язах (*Ulmus*), вербах (*Salix*), робінії (*Robinia*), ясені (*Fraxinus*), глоді (*Crataegus*), горобині (*Sorbus*), плодкових деревах – яблунях (*Malus*), грушах (*Pyrus*), вишнях (*Prunus*), рідше на хвойних – соснах (*Pinus*). Завдяки своїм кореням-присоскам – гаусторіям, які проникають углиб стовбура дерев – в ксилему, омела поглинає із рослини-хазяїна воду із розчиненими в ній мінеральними солями. Органічними речовинами вона забезпечує себе сама, оскільки має зелені фотосинтезуючі листки.

Поширенню омели сприяють, головним чином птахи, зокрема дрозди (*Turdus*), які живляться її плодами, що мають клейку і слизьку м'якоть. Перелітаючи з дерева на дерево, птахи сприяють поширенню насіння омели, яке прилипає до їх дзьоба. Коли птахи чистять свій дзьоб об гілки дерев, клейке насіння прикріплюється до неї і проростає, утворюючи при цьому систему гаусторій, що проникають до ксилеми рослини-хазяїна. Крім того, ураження рослин може відбуватись шляхом потрапляння посліду птахів на гілки дерев з неперетравленим насінням напівпаразита.

Метою нашого дослідження було з'ясувати характер та ступінь ураження омелою білою деревних насаджень видів роду *Populus* в парковій зоні "Гідропарк" м. Житомира та прилеглий до нього території. Об'єктом дослідження слугували різні види дерев роду *Populus*. Дослідження проводили у травні-жовтні 2014 р. Оцінку ступеня зараження дерев здійснювали за 5-ти бальною шкалою [1].

Сучасний стан об'єктів зеленого господарства міста Житомира потребує проведення комплексу заходів, спрямованих на поліпшення їхнього естетичного вигляду та посилення екологічних функцій. Однією з основних причин, що викликає необхідність проведення реконструктивних вирубувань у міських зелених насадженнях, є ураження їх омелою білою. У Житомирі проблема поширення омели є досить гострою. За 20 останніх років вона фактично стала епідемією для дерев Житомира [2]. За результатами інвентаризації Комісії з обстеження зелених насаджень, яка проводилась протягом осені поточного року, у місті було виявлено 1500 дерев, уражених омелою. Причому, з усієї кількості обстежених дерев, у 79 ступінь ураження крони напівпаразитом становив 60 %. Активна боротьба з омелою у місті ведеться останні чотири роки.

Найчастіше ураженню омелою підлягають види роду *Populus*. Тополі є справжньою прикрасою для наших міст. Їх часто використовують у зеленому будівництві для великих груп і масивів у парках та лісопарках. Вони невибагливі до умов зростання, а їх листя уловлює і затримує пил, фільтрує і очищає загазоване повітря. Для свого росту тополям потрібно багато вологи і світла. Тому, мабуть, омела і полюбляє оселятись на їх кронах.

Досліджуючи паркову зону "Гідропарк" м.Житомира та прилеглу до нього територію було виявлено чотири види дерев, які належать до даного роду – тополя тремтяча або осика (*P. tremula*), тополя чорна або осокір (*P. nigra*), тополя пірамідальна (*P. pyramidalis*) та тополя біла (*P. alba*). Найбільшою кількістю дерев була представлена *P. tremula*. Аналізуючи рівень ураження омелою усіх видів тополь слід зазначити, що найбільший ступінь ураження виявлений у *P. tremula*, який складав різних екземплярів дерев від 60 до 80 %. Крім того, поряд з ураженими деревами тополі виявлено ураження дерев й інших порід – *Acer* та *Fraxinus*. Менший ступінь ураження – 40 % був характерним для *P. nigra* і також поряд з цими деревами зростали інші деревні породи, уражені омелою. У *P. pyramidalis* ступінь ураження напівпаразитом склав 25 % і поряд не було виявлено уражених дерев інших порід. Ознак ураження омелою не було виявлено лише у *P. alba* (табл.). Можливо це пов'язано з відсутністю ураження дерев, які зростали поряд.

Таблиця

Ступінь ураження омелою білою деревних насаджень роду *Populus*

№ п/п	Назва виду	Інтенсивність ураження дерев (к-сть кущиків омели на одному дереві)	Ступінь ураження	
			категорія	в балах
1.	<i>P. tremula</i>	16–20	сильно уражені	2
2.	<i>P. nigra</i>	6–10	середньо уражені	3
3.	<i>P. pyramidalis</i>	5	слабо уражені	4
4.	<i>P. alba</i>	–	не уражені	5

Таким чином, причинами ураження омелою видів роду *Populus* є селективність напівпаразита щодо певних видів дерев а також близьке розташування інфікованих дерев інших порід. Вивчення ступеня ураження омелою білою деревних насаджень є важливим для оцінки якості довкілля, що дає можливість оцінити стан екосистеми в цілому.

Література

1. Кузнецов С. І. Сучасний стан та шляхи оптимізації зелених насаджень в Києві / С. І. Кузнецов, Ф. М. Левон, Ю. А. Клименко [та ін.] // Інтродукція і зелене будівництво. – Біла Церква, 2000. – С. 90-104.

Біологічні дослідження – 2015: Збірник наукових праць. –
Житомир: ПП «Рута», 2015. – С.44-46.

2. Нашестя омели [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zthata.com.ua/news/video/print:page,1,17689-20-rokiv>